

A Somogyi Vállalkozói Szalon rendezvénye,
Gasztrotéka Rendezvényház Kaposvár, 2014.05. 28.

Vállalkozás-barát alkotmány. Vágyak és lehetőségek

Kolláth György

www.kollath.com

/az előadás már fenn van ezen a honlapon/

Életút: már skalpolt portréval

Kolláth György Béla: szolnoki születésű, budapesti ügyvéd, közigazgatási és alkotmányjogász. Szolnok: 1965 a Verseyhy Ferenc Gimnáziumban kitűnő érettségi. 1971: a szegedi JATE Jogi Karán summa cum laude diploma. Szakvizsgázott. Öregségi önnegyedíjas.

Pálya: tanácsi dolgozó, minisztertanácsi főosztályvezető-helyettes, minisztériumok törvényelőkészítő főosztályvezetője, miniszteri biztos, közben egyesület-kutató, kormányhivatali főtanácsadó, prevenció intézet helyettes vezetője, 2000 óta 2014.06.30-ig ügyvéd. Alkotmány-, közigazgatási, média- és sportjogot, általános jogot oktat egyetemeken, ill. főiskolán, az ELTE és a TF c. docense. Évente teljesít immár alig 300 szakkommentárt. Hobby: mindenféle sport, filmek, rádiózás. Ex klubrádiós, pacsirta-rádiós szerkesztő-műsorvezető. Nem félős közszereplő.

Kutatási terület: emberi jogok, államszervezet, civil társadalom és közhatalom, alkotmányos intézmények, közigazgatás, sportjog, médiajog, továbbá *humor a jog mindennapjaiban*.

Önállóan kimunkált, főbb törvényjavaslatok: állami kárfelelősség, kisajátítási jog, egyesületi jog, nemdohányzók védelme, kamarai jog, családi mediáció, sportbiztonság, kisebbségek választása, a prostitúció állami kezelése témaköreiben.

A Marton Frigyes Emlékdíj birtokosa a közéleti humor kategóriában. Jászladány díszpolgára. Sportkuratóriumi exelnök.

Visszatekintés, sarokpontok

Főszerkesztő, Igazgató, Menedzser, Vállalkozó, Újságíró, Érdeklődő Hölgyek és Urak!

A reálgazdaság jelesei részére ez a 14. előadásom. Negyedszer kaptam kaposvári előadás-meghívást. Ma a *közjog és a magánjog mezsgyéjén, aszimmetrikusan* mozgunk: főleg kulcs-elvekről, *tévutakról, sarokpontokról, dilemmákról* esik szó. Módszerbelileg 1-et fizet, kettőt kap alapon. Az idő=pénz: találtam idézni való, tanulságos kora(bel)i megállapításokat. **2009.**

szeptember 22: a VOSZ elnökségi ülésén, a világválság input-ján, s az arra hibásan reagáló, komplex hazai válság környékén előadást tartottam az alkotmányellenesnek vélt majd nyilvánított ún. elvárt adóztatás témájában. **3 gondolat az 5 évvel ez előttről:**

1) Sarokpont **5 stratégiai súlyú dolog** lehetne: a) stabil, átlátható, számon kérhető *gazdasági-közpénzügyi alkotmányosság*, b) *befektető-, vállalkozó-barát klíma*: jogban, bizalomban, adó- és más makro pénzügyekben, c) értékelvű, *komplex, biztonságos jogállamiság*, d) a diszkrimináció és/vagy a kollektív *megbélyegzés és a szpáhi szemlélet száműzése*, e) elvi súlyú váltás: hiba *ügyfélbarát jogalkalmazást* várni, amíg a *törvény-alkotás az ellenkezőjét intézményesíti*.

2) **AB-kritérium:** *a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, *de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is*. AB: a jogalkotás garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi állami szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb *informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata* alkotmányellenes. A 3. pont előtt következzenek itt némi *kommentár*.

Gazdasági, természeti törvény(szerűsége)t jogi norma felül nem írhat

Normálisan, rendszerszinten a *közgazdasági meg a jogi elvárás, a szakmák axiomatikus normarendje, s a józan paraszti ész egybeesik*. Statiszt(ik)ák, átlag-számok, önkényes, kamu kommunikációk, kismintán való összehasonlítások félrevezetőek lehetnek. Jogilag és makroszinten egyaránt káros a célzatos, részrehajló számmisztika (V.ö: Churchill-bonmot!). Ui: az új Alaptörvény kb. 60-65 % arányában *ugyanarról, s hasonlóképpen* szól, mint a 89-es köztársasági alkotmány. Az Unió országainak alkotmánya a parlamentáris szisztéma és az alapjogok kapcsán-terén kb. *fele részben egymásra is emlékeztet*. Mégis: *a de jure és a de facto terén Makó-Jeruzsálem a különbség*. Ámde: Magyarország 25 éve az új, akkor képződő demokráciák átlaga felett teljesített. Ma a legtöbb sorrend a térség átlaga alá sorol be minket. A trend lehet valódi, az átlag, a % csalóka: mint amikor az ember egyik lába 100 fokos forró, a másik 0 fokos jéghideg vízben van. Átlagosan jól van!? Orvosilag: 10 napig tart a hasmenés, majd 10 napig a szorulás. Átlagban remek az emésztés! Nem mehet(ne) mellé vagy szembe a törvény a valódi kihívásokkal, az axiómák elvével, s a józanésszel. Az *írott törvény akkor igazán erős, ha íratlan törvénné is válik. Természeti, gazdasági törvényt, krízisre apellálva jog, Alaptörvény időtlenül, sumák módon nem írhatna felül.*

3) 2009, honderű: a pesti humor a válságra is kitalált egy történetet. Egy kisvállalkozó férfi neje meglepetést szerez a férjének, ezért váratlanul beállít annak munkahelyére. Benyit az irodába, s látja, hogy a férfi ölében félreérthetetlen helyzetben ott ül a titkárnője. Emberünk, hogy mentse a menthetőt, diktálni kezd: ...végül, a T. Adóhatóságnak hadd jelezzem, hogy válság ide vagy oda, nem tudom ezt az irodát egy székkal működtetni. Nincs új a nap alatt.

A politika ágyasa? Oszt jónapot!?

1971 óta praktizáltam: ennek most júniusban vetek véget. Olyan széthullás, minőségi zűrzavar, ennyi justizmord tán sosem volt a jogban, mint lett itthon napjainkra. Relatív önállóságát fogcsikorgatva tagadva-elismerve *a jog mindig a politikai cselekvés eszköze volt, habár annak kötött koordináta-rendszere és kényszerű alaki sorvezetője* kénytelen-kelletlenül dettó. Nem véletlenül hozakodtam elő 2009-cel! Akkoriban is jócskán akadtak közjogi bakik, alkotmány sértő próbálkozások, kísérletek. Azok a *rendszer logikája ellenében tesztelték a hatalommegosztás többi elemét*, főként az AB-ét. Minőségileg, **államfilozófiailag módosult mindez 2010 nyarától**. Mára *gyurma lett a jog, képlékeny tűnékeny változó: napi igények, taktikák, személyek és érdekek, megfontolások, klientúrák szolgálója*. Erősebben: **a politika ágyasa a jog**, úgy tekintenek rá, úgy is bánnak vele, gyakran ki sem fizetik vagy mással térítettik meg az intézkedést. Nagyban-egészében igaz ez a jog fő forrására, **az államhatalomra nézve is**. 40 körüli az adott személyre, szervezetre kalibrált, norma és normalitás helyett egyedi esetre szabott országos jogszabályok száma. Kivételező avagy megtorló szándékkal és logikával íródtak, sőt rendre *utólag akarnak vele legalizálni bajt, botrányt, önző igényt, nem tetsző ítéletet, külhoni elmarasztalást*. Találnak, bedobnak egy kommunikációs panelt vagy egy letarolható-megszerezhető gazdasági esélyt: törvényt faragnak rá. Az ui. itthon a szuverenitás, az állami immunitás farvizén még kárfelelősséggel sem jár együtt. A vágyak és a lehetőségek egy jól körülhatárolható, zárt kör számára adottak.

Konfúzió, szemléltetés, idézetek I.

Három blokk jön, forrásmegjelölés majd szóban, játékosan raktam egymás mellé idézet-részeket.

1) tündérmese..., piros pötty... agysebészet....gyorsnaszád..., senkit nem hagyunk az út szélén..., ha jó a zene, nem a hangszer szokás dicsérni... a liberális alkotmány nem védte meg a közösségi vagyont... győzni jó.....tele vagyunk erővel, tervekkel, és a számok máris azt igazolják, hogy jó pályán a magyar gazdaság... Már van elég önbizalmunk ahhoz, hogy saját javaslataink legyenek, és azt várjuk a Nyugattól, hogy ezeket ne butaságként, „unortodoxiaként” kezelje, hanem fontolja meg, mert akár egész Európa számára is érvényesek lehetnek...

2) Mindent meg fogunk tenni annak érdekében, hogy Magyarországot a jó útra tereljük... nem mindig ért egyet a magyar miniszterelnök tetteivel és hangvételével...ha valaki nem tartja magát minden szavához, akkor nagyon oda kell figyelni... a kétharmados többséget szemmértékkel, visszafogottsággal, és az alkotmányos alapelvekkel szembeni szenzibilitással kell alkalmazni...

3) Az ítélet a példa annak a módszernek a kudarcára, amikor az alkotmánybírósági vizsgálat kizárása céljából olyan részletszabályokat iktatnak az alkotmányba, amelyek ellentmondanak az alapelveknek...

4) Az EU ... arra a feltételezésre épül, hogy tagjai alkotmányos demokráciák. Az alapszerződésekben nincs büntető intézkedés arra az esetre, ha valamely tagország megszegi ezt a kiinduló tételt. Az unió... nem tudott elég gyorsan reagálni az orbáni alkotmányos forradalomra. Sok minden mással foglalatostkodott, miközben a kormányfő megszilárdította hatalmát. Így most erkölcsi válság állt elő az alapvető értékek ügyében, és ez a krízis továbbterjed a magyar határokon túlra (Románia, Ukrajna, Egyiptom). Közben az Orbán-kabinet képes volt elkerülni a súlyosabb szankciókat, mert jobban jogászokodott, mint Brüsszel: egy kicsi módosítás az alkotmányon, és technikailag máris megfelelt a közösségi jognak. És mivel ebben a jogrendben többféle úton is el lehet érni ugyanazt a célt, az EU által megkövetelt apró változtatások nemigen leplezik le az alkotmányos államcsíny átfogó hatását.

Konfúzió, szemléltetés, idézetek II.

5) Minden alkotmány hordoz politikai tartalmakat... mégis az alkotmányoknak van önálló rendszere, melyet tiszteletben kell tartani.... ezért különbséget kell tenni a tisztán politikai, illetve a jogi vagy tudományos megközelítés között... Az uniós jog abszolút primátusa az egyes tagállamok alkotmányjogával szemben már nem áll fönn. Az alkotmányos identitás fogalma egyre markánsabban megjelenik... miként lehet a globalizálódó világban a megszokottnál nagyobb hangsúlyt adni a nemzeti identitásnak, a szuverenitásnak: vagy helye van-e az egyéni szabadságjogokat előtérbe helyező liberális alkotmányjogi iskola mellett a közösségek érdekét védő, konzervatívnak mondott szemléletnek.... a nemzeti alkotmányos identitásra hivatkozás nem lehet indok az európai államok közös alapjogi értékeinek megsértésére.

6) Távolabb kerültünk az európai mainstreamtől... 1989-ben néhány hónap alatt ment végbe szinte a teljes alkotmányszöveg megváltoztatása: kodifikációs szempontból kapkodós, dilettáns alkotmányozás.... 2010, az alkotmányozás veszélyei: ez egy nagyon veszélyes mutató, különösen, ha laikus politológusok tanácsai mentén történne... A demokrácia és az alkotmányosság állapota nem objektív és megváltoztathatatlan adottság, hanem az, amivé mi mindannyian tesszük, ezért ha kitartóan dolgozunk, akkor a rövid távú kételyek ellenére hosszú távon csakis optimisták lehetünk. Hosszú távú optimizmus nélkül nem is lenne érdemes alkotmányjogot művelni.

7) Olyan az Alaptörvény, mint a Nemzeti Színház. Kívülről giccses, eklektikus, borzalmas, de azért lehet benne jó darabot játszani.... az alaptörvény elfogadása a tisztességtelen eljárás egy példája... összesen kilenc napot hagytak a legfontosabb törvény parlamenti vitájára... az Alaptörvény egy autokratikus hatalom tartós berendezkedését mozdítja elő... egyértelműen új alkotmányra van szüksége az országnak.

8) Az Európai Unió olyan államok klubjaként tekint magára, amelyek demokráciák. Most azonban azzal kell szembe néznie, hogy a kellős közepén létrejött egy kirakat, azaz Patyomkin-demokrácia. Jelenleg folynak az EU saját parlamenti választásai, az az európai parlamenti választások után azonban az uniós közösségnek el kell döntenie, hogy Magyarország még mindig olyan állam-e, amelynek helye van a klubban vagy sem.

Konfúzió, szemléltetés, idézetek III.

9) Orbán, aki egykor a Szovjetunió és a posztkommunista Oroszország ádáz bírálója volt, most osztja Putyin kulturális konzervativizmusát és a nyugati „dekadencia” iránti megvetését. Mindkét vezető *a kollektivista államkapitalizmus híve, amely az államot a magánvállalkozás fölé helyezi*. Akárcsak Oroszországban, a Magyarországon *befektető külföldiek sem számíthatnak a jogállam védelmére*. *Magyarország, amely az egykori kommunista államok között a legígéretesebb volt, holtággá lett*.

10) A magyar gazdaság növekedési potenciálja a jelenlegi helyreállítási periódusban cca. 1%/év. Az EU felzárkózás folyamatához minimum 3%-ra lenne szükség. A beruházási ráta a GDP arányában 17%, a működő állóalapot bővítés nélküli megújításához 20%-ra lenne szükség. Az aktív korúak foglalkoztatási rátája 57%. A demográfiai piramis miatt a jóléti transzferek zavartalan - de bővítés nélküli - fenntartásához kb. 70%-ra lenne szükség. Az államháztartás újraelosztási rátája 50% körül stagnál. A vállalkozások és a lakosság önfinanszírozó képességének javításához - beruházások, fogyasztás, megtakarítások növelése saját erőből - ezt 10%-kal mérsékelni kellene. Reform-programok sehol, ellenreformok inkább. A jövedelmi és vagyoni polarizáció permanens feszültség forrása, kezelése reménytelen, forrásai és módszerei hiányoznak.

11) Fogalmak csődje: már/még piacgazdaság, nemzeti vs. magántulajdon, egybe mosódó közhatalmi és tulajdonosi szerep, felszínes, elvitatható jogbiztonság, kiszámíthatóság, közpénz-garanciák, EU-alapelvek a szabad áramlásokról: jogi, gazdasági, politikai kategóriák is, betartjuk őket? Van, lesz új gazdaság-filozófia?

12) Két zárópélda: *A/családi házas övezet, zsákutca. XY felesége kertészkedik, az utcán megáll egy autó. -Jó napot kívánok, Ön itt lakik? -Igen. -Tudja ezt igazolni? -Természetesen. -Önök kicsodák? Válaszul igazolványok: NAV, rendőrség, önkormányzat. -Azt ellenőrizzük, hogy nem történik-e feketemunka a kiskertekben. A lakcímkártyát kellett felmutatni ahhoz, hogy intézkedés ne történjék. B/ A szervizelést is központosították, egy 3 megyét ellátó daru 8 hónapig állt a szerelőműhelyben, máskor Budapestre kellett felhozni egy autót, hogy rátegyenek egy matricát, ellenérv: a költségtakarékosság, kiegészítve azzal, hogy ugyanakkor itt-ott azért vidéki városokban van egység, amivel a kisebb munkák elvégzését gyorsítani lehet.*

Alapkérdések, válasz híján

Miféle államrezon és jogfilozófia szabja meg a 2010-es évek makrogazdasági, társadalmi és alapjogi rendjét? Senki sem tudja, másként születnek „korszakos” elhatározások. A centrális erőter manőverezése hoz intézkedést: nem a szavakat, a tetteket kell figyelni. Magam se vázolok itt kimunkált és verifikált feleletet: dilemmákat és oksági leágazásokat jelzek. Startidézet: *"Vedd el a jogot - mi más akkor egy állam, mint egy nagy rablóbanda. - mondta Szent Ágoston."* (Id.: *Az Isten államáról, IV, 4, 1.*) [*"Nimm das Recht weg – was ist dann ein Staat noch anderes als eine grosse Räuberbande. - sagte einmal Augustinus der Heilige"*] (XVI. *Benedek a jogállamról a Bundestagban - 13:51-től 14:01-ig*). **Honi adaptáció 2014 tavaszán:** 1) Sorjáznak a hivalkodó események egyházi körítéssel. Hozzávalók: előtte *Veni Sancte*= fohász, jöjj el, Szentlélek, Isten, a Szentlélek segítségül hívása. Utána *Te Deum*, azaz *Te Deum laudamus*=Isten téged dicsérünk, az ég és a föld egyesül...2) KKV-szektor: ***a tanmese az egyszerű békákról, amelyeket, ha forró vízbe dobnak, mind egyből kiugrik: ámde bent maradnak a kellemesnek induló, de egyre melegedő vízben, és addig próbálnak alkalmazkodni, amíg végül elevenen megfőnek.*** Plurális rendszerben választani lehet mérvadó fogalmak közül: posztkommunista maffiaállam, magántulajdonon alapuló, versenyelvű, szabad, nyitott piacgazdaság, gazdasági szabadságharc, pávatáncos nacionalizmus, protekcionizmus, munka alapú társadalom, jogbiztonságot szavatoló, alapjogokat prioritásként érvényre juttató jogállam, a törvények uralma, széles értelemben vett hatalom-megosztás, stb. Ámde köztársasági alkotmány helyén „gránitszilárdságú” alaptörvény lett, vele a *de jure* és a *de facto* kiáltó ellentmondása: *Orbán pátiens a gyakorlatban. Életbe lépett, bár halva született, jött a parlamenti 2/3 téves-káros abszolutizálása, a konszolidáció, bármiféle kompromisszum, ki- vagy megegyezés kizárása.* És így tovább: tessék választani!?! Nekem is lesznek pro és kontra érvekre hajazó válaszaim, ám nem propagandista, hanem értő elemző kívánok lenni. Ezért eme címszavak háttérére, eredetére és kihatására, mélység(élesség)ére volnék kíváncsi, figyelemmel mások higgadt érveire is. Pl.: J.A. nézete, mellyel óvatossága ellenére alapvetően egyet lehet érteni: lojalitást egy alkotmány iránt csak azoktól lehet elvárni, akik úgy érzik, hogy a szöveg részben az övék is....fontos tényező egy alkotmány túlélésével kapcsolatban, hogy *a hatálya alatt vajon gazdaságilag fejlődik-e egy ország. Ez utóbbi még bizonytalan, bár a jelek sajnos nem biztatóak.* A.. *történelemben az alkotmányok túlnyomó része jogszerűtlen módon keletkezett; a kétharmados eljárási szabályban való hit ezért a mostani kormánypártok részéről normapozitivistá illúzió.*

Rendszerszintű dilemmák I.

Az alkotmánynak három fő jellege, funkciója van. Ezek: 1) A hatalom-gyakorlás, a politika-csinálás kiskátéja: szervezeti, intézményi, működési alapokmánya – uniós keretben és kihatásokkal is. 2) Alapértékek, államcélok, elvi-politikai fundamentumok /olykor egyenesen megváltoztathatatlan, örökérvényű normák/, mint üzenetek országnak-világnak magunkról. 3) Az ember és a közhatalom kapcsolatának: egyszerűbben az emberi jogoknak és azok állami kezelésmódjának, (rang)sorának az alapvető törvénye, ide értve a jogvédelem biztosítékait is. Mindhárom vonatkozásban rossz a kép. Ad a) Az Alaptörvény (AT) politikai intézmény-rendszere, a papírforma szerint parlamentáris. Ám a formális-strukturális kép Patyomkin-kulisszára emlékeztet. De jure köztársaságban érlelődnek de facto császárság torzói. Ad b) Bántóan, sőt normatív erőszakkal, ugyanakkor történelem-hamisító módon önkényesek az AT fundamentális elvei, nacionalista üzenetei, alapértékei, alkotmányos államcéljai. /Lásd pl. 1944.03.19. átértelmezése!/ Ez így már nem preambulum. Ad c) Csakúgy, mint az Unió államaiban, Chartájában, elvben nálunk is elidegeníthetetlenek és sérthetetlenek az alapjogok. Evidens volna tehát: ki van kiért, ti., az állam a polgáraiért. Riasztó fordulat történt. Sok mindenhez már és még sincs közünk, amihez jogunk volna.

Mindhárom karakter több mint problematikus: javíthatatlan. *Az alkotmány a jog bibliája*. Rendszerhiba, ha a klasszikus elvekkel, értékekkel szemben a *jog szentírását* inkompetens, önérdékű és méltatlan barkácmunkák (fém)jelzik. Evolúció és revolúció: sem ugyanaz. Kockázatos, álságos így-úgy forradalmi megújításról beszélni, ha még azt sem lehet tudni: számunkra vajon mit kínál, mit akar a magyar Luther Márton, és ő hány (hiba)pontot szögez ki a falra? Bármi számon kérhető? Ugyan! Helyette egy nemzeti színű keretbe applikált pátoszos NENYI nem elég. A független közjogi módok kiiktatása, eme tisztségek kíméletlen pártos cseréje, sőt 2/3-os megideologizálása tévút. Elvi tisztaságot nélkülöző-lekezelő restség és koncepciótlanság uralta 4 éven át az ország-megújítás módját is. Erő-felmutatáson kívül mást, érdemét nem lehet tudni az állam és a jog XXI. századi stratégiájáról. A tankönyvi tételek olykor meghaladhatók: ám ismeretük alapfeltétel. Bárminemű krízisre hivatkozó „rendkívüli felhatalmazás” és metodika se jöhetne kontroll nélkül, kényelemszeretetből. Ez, ill. ennyi volt mindössze a főmenü,s ilyen a csúcsforma?!

Rendszerszintű dilemmák II.

Egy rendes demokrácia állama 3 minőségben működik: **a.) fellép közhatalomként, b.) pénzt juttat közfeladatok valóra váltójaként, ún. köz-gazdaként, tulajdonosként, közmecénásként, azaz közgazdaságilag befolyásol, pályáztat, ösztönöz, c.)** valamint *politikai partnerként együttműködik, színteret ad és szolgál.* A három jelleg kiegyensúlyozott, rugalmas összhangot kíván. Itthon számos diszfunkció övezi. Az elsővel erőlködünk ott is, ahol amikor a másik kettő kellene.

a.) A közhatalmi állam jogot alkot és alkalmaz. Erre van szükség, ha valamit egységesen, garantáltan, feltétlenül el kell érni. Hogyha tiltani, kötelezni, korlátozni, szankcionálni muszáj, mert más út nem járható. Csakhogy az új jog hátrafelé rendre nem működik, /visszamenőlegesen, negatív tilos is/, előre pedig gyakran felesleges után- vagy próbálövés. Egyedi problémára a normatív válasz alapjaiban hibás.

Sem az írott, sem az alkalmazott jogban nincsen kellő minőség, megalapozottság és biztonság. /Lassan egy derbi hármas befutóját könnyebb megtippelni, mint egy exponált közügy jogi végeredményét./ Klasszikus túltermelési válság jeleit mutatja a jogalkotás (mint a *probléma-megoldás arányaiban is 2/3-os, túlsúlyos eszköze*). Sőt, a törvények zöme eleve korrekció, módosítás. *Silány minőségben, kellő alapok és feltételek nélkül, középkori manufaktúrában készülnek a jogszabályok, melyeket utóbb alkotójuk sem tisztel.* Európai normát vagy honi alkotmányos elveket rajtuk számon kérni alig lehet. Az Alkotmánybíróság jogállami meghatározásának lényege: jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság a mindennapokban alkalom- és véletlenszerűen jut érvényre.

A közhatalmi szerep gyengén vizsgálja a jogérvényesítésben is. 80 % körüli index jelezte azt, amikor a honi polgár nem lát kivétlenül a jog megsértésében, kijátszásában. Avagy, elvileg a másét elítéli, ám önmagát eleve felmenti. Megelőzésről, hatékony felderítésről, utógondozásról, mediációról szó van, de tett ritkán lesz belőlük. *Ha az ideális állapot 100 % volna, a közhatalmunk nívója kb. a 15-20 % táján tart.* Papíron ütős, ideológiailag erősnek ígért, a gyakorlatban háromesélyes. Tisztességes monitoring-rendszer sincs.

Rendszerszintű dilemmák III.

b.)Rendezett országban a közügyek megoldásának *általános módja, hogy a jó célokra pénzt adnak, a kedvezőtlen törekvéseket pedig nem betiltják, hanem gazdaságilag megterhelik, diszpreferálják. Virágzó technikai léteznek: nyitott pénzalapok, támogatások, projektek, pályázatok, adókedvezmények, társfinanszírozás, egyéb ösztönzők. Egyszersmind közgazdasági hátrányok, közteherformák és más, objektív fizetnivalók is. Így juttatja kifejezésre az állam, hogy X, Y, vagy Z körben nem akar túl sok veszélyt, kockázatot, szennyezést, malórt látni. Pl.: hódít a „szennyező fizet” elv, mégpedig addig ösztönöz, amíg a megelőzés vagy az alternatív technológia gazdaságossá nem válik! Jobb eredményre képes mindez, mint sebtében alkotni egy drákói törvényt. Mégsem megy. Nem csupán az a baj, hogy nincs elég pénz. Sokkal nagyobb – szemléleti - gond, hogy a hatalom megigéz sokakat. Meg akarják mutatni, ki az úr a Házban. Türelmetlenül, legalább a látszatnak hódolva fel akarnak mutatni bármit. Sebaj, ha az mindössze a közlönypapír és a szigor kommunikációja. Kár, ide értve a közbeszerzési anomáliákat, a nagypolitika pénzügyeit, a korrupciót, s a politikai protekcionizmust is. Ígéretesebb és tartósabb lenne, ha a közjog zord világa helyett a civiljog: az egyenjogúság és mellérendeltség, a tulajdonos és gazda okossága lépne elő. A közügyek bő fele nyerhetne így megoldást (a mai 25-30 % helyén): pl. a beruházás+fejlesztés, a térségi kiegyenlítő szerep, a társulás, a mecenatúra terén.*

Rendszerszintű dilemmák IV.

c.) A törvénynek, a közhatóságnak mindenki alárendeltje. Pénzes paktumot kötni nem mindenkivel lehet, nem is mindig van miből. *Politikai, szakmai, üzleti, érdekképviseleti stb. partnerként együttműködni, egyezsége, kompromisszumra jutni, hitelesen bel- és külpolitizálni* viszont létérdeke annak, aki demokráciában kíván sikeres lenni. Nemigen megy ez sem, mert ilyenkor már a magas állami tisztségviselő csupán első az egyenlők között. Nem alattvalóit, hanem választóit szólítja meg. Ekkor már a *civil társadalom ellenőrzi a hatalom birtokosait, nem fordítva. Számadással tartoznák és lecserélhetőséggel fizet a választott demokrata:* tehát az ő dolga alkalmat, fórumot, színteret teremteni a civil kapcsolatokhoz (ami nem üres PR). Hitelesen élje át: ezen a pályán ő az esendőbb fél. Nyugat-Európa demokratái hozzák ezt a szerepet, s ez által a feszültségek, elégedetlenségek zömét megelőzik, minimalizálják. Hozzáállásuk, alázatot mutató *módszerük a bajok közel 1/3-át megelőzi, kiszűri. Mi távolodunk* ettől. Az európai kormányzás fehér könyvében **öt alapelv szerepel: nyitottság, részvétel, elszámoltathatóság, hatékonyság és a koherencia követelménye.** Nálunk az ötből egyszerre talán csak 2-3 van jelen. A hiányt ígéretések, üzenetek, hatalmi próbálkozások, link dumák és jogi csűrűcsavarok pótolnák. Az Unió értékek, minőségek, charták és precedensek elitklubja is. *A mi konfliktusunk dossziéja kinyílt, lassan alig lesz üres oldal benne.* Mindeme 3 problematikus vektornak *a vállalkozók a fő elszennvedői.*

Válaszutak

Társadalom-szervezőmód 3 ismert: demokratikus jogállamiság, felsőbbbségi diktatúra, káoszba hajló anarchia. Sorscsapás, hogy/ha egyszerre mindhárom rajtunk ül. Választani kell: ez volt '89-90 krédója, ez ma is. Európában vagy jogállamiság van és lesz, vagy jöhet a széthullással kísért nacionalista irányított, felsőbbbségi államrezon: demokrácia, kamukrácia, autokrácia, zsarnokság. A megoldatlanságok, képtelenségek színezékeként pedig belopakodik, szétterül az anarchia. 89-ben jól választottunk, ki kell tartani mellette. Nem lehetne olyan társadalmi alrendszer, ami juszt sem jogállami (pl. szociálpolitika, egészségügy, oktatásügy, választás, pártpolitika, helyhatóság, pénzvilág). A jogállamiság ugyanis a személy(ek) helyett a törvények, alkotmányos intézmények uralma, s összjátéka: ezért általános, eurojogi és honi közjogi fundamentum, majd' minden mást determináló alapérték. /Nem így pl. a pluralizmus: nem muszáj mindennek plurálisnak lennie, bár a piac, a verseny szabadsága erre ösztönöz és tendál. Szintén nem kell mindennek demokratikusnak sem lennie, pl. a jogsértők megbüntetése, a jogerős döntés teljesítésének kikényszerítése aligha e szerint kívánatos./ A demokratikus jogállamiság összetartozó fogalom-pár: az egyik hiánya a másikat is kétségessé teszi. A kétség közállapotainkra is kihat. 25 év alatt rendkívüli, néha keserű változásokon mentünk keresztül. Diktatúrából lett demokrácia: majdnem úgy, ahogy rekonstruálnák az omlettből a friss tojást. A legvidámabb barakkból a legszomorúbb pláza lettünk?! Rémisztő az, ahogyan a **közügyekből, köztük a közpénzügyekből is kiveszett a minőség, a felelősség**. Két jelzés. 89-ben hittel vallottuk: a bíráló során nem az a fontos, ki mondja, hanem az, hogy mit mond. Ha igaza van, köszönet jár neki érte, ui. a kijavítás evidens. Ma: bornírt titkolózás a köbön. 89: ezentúl a közvagyon-közpénzügy kezelése úgy legyen „hüségese”, hogy az törvényes, átlátható, takarékos, célszerű és hatékony. Paks II. és más projektek tanúsítják: ritka, hogy ebből az 5-ből egyszerre megvan kettő, pláne három. Szolnoki bonmot: Szent-György napján, kihajtáskor bárki lehet pásztor. Szent-Mihálykor, behajtáskor, csak az pásztor, aki elszámol. A többi alkalmasint tolvaj.

Tízparancsolat

- 1.) A (pártállami) diktatúra és a demokratikus jogállam lényegüket tekintve két külön világ.
- 2.) A jogállamiság más alkotmányos értékekkel, minőségekkel összhangban, egymást erősítve éri el célját. Ilyen pl. a szabad, fair választás, s a diszkrimináció mentesség.
- 3.) A jogállamiság tény és igény: már bizonyos szinten elért állapot és 100 %-osan soha nem kész, perfekt, lezárt helyzet. A jogállam evolúció, de nem revolúció.
- 4.) A jogállam nem a jogászok, hanem a törvény uralmát jelenti –független igazságszolgáltatással a végponton.
- 5.) A jogállam morális alapokra is épülő eszmény, mely a törvénytisztelet köré szerveződik, kifejezve, hogy a jogot be kell tartani és tartatni, viszont semmi más nem kötelező általánosan, csak a „törvény”.
- 6.) A jogállamiság alfája és ómegája a biztonságos rend mind a jogalkotásban, mind a jogalkalmazásban. A jogállamiság döntően minőségi kategória, és nem mennyiségi mérlegelés végeredménye.
- 7.) Egy jogállamban semmilyen cél nem szentesítheti az eszközt. Jogállamban nincs és nem is lehet politikailag vagy társadalmilag hasznos, netán „igazságos” jogsértés.
- 8.) A jogállam maga is sokrétű fogalom, belső összetevői pl. a jogbiztonságtól a normavilágosságon át a hatalommegosztás rendszerének tiszteltben tartásáig húzódnak.
- 9.) A jogállamiság az érdemi, az eljárási és a végrehajtási szabályok tiszteletét egyaránt igényli, sőt a korrekt jogértelmezés és a fair teljesítés is ide sorolható. Jogállamban a jog: társadalom-szervező érték, ezért a társadalom egyes alrendszerének működéséből (pl. egészségügy, oktatás, pénzvilág) sem számúzhető elvi követelmény.
- 10.) A magyarországi jogállamiság is „csatlakozott” az EU-hoz, részese lehetne annak formálódó föderációjának. Így a közös alapértéket jelentő jogállamiságnak számos fontos eurójogi: piacgazdasági, versenyjogi és emberi jogi összetevője, kihatása van.

Összehasonlító alkotmányjog: a szocialista alkotmány ún. filozófiája ez volt: a legfőbb érték az ember. Az orbáni Alaptörvényé ez: a legfőbb ember az érték.

Elvben és/vagy gyakorlatban

A legtöbb kritérium magától értetődő, példán megvilágítható. A jogállam minősége, beágyazottsága nem örökidejű, nem végleges. Nemzetközileg is többféle modellje lehet: láthatóan más ez az USA-ban, mint Európában. Érték-elvűsége elvben szilárd, a gyakorlatban többarcú. Elvileg, s rendesen a jog a társadalom-tudományok matematikája. Egy jó jogszabály olyan tiszta, mint egy matek képlet, egy fölösleges vessző sincs benne. Eltávolod(t)unk ettől. Évezredes axióma is borul: ti., hogy a törvény nem tudása nem mentesít. Ha visszamenőleges negatív jog képződik „igazságosság” címén, akkor hogyan tudta volna a kárvallott a jogtudatát és életviszonyait a később jövő norma büntető parancsához igazítani?! Ilyenkor a felelősségét megalapozó feltevés eleve kamu. Gyakorlatilag megtehető, bár nem helyes hogy aktuálpolitikailag kijelentik: intézkedésünkre immár törvény van, tehát az „törvényes”, és különben se kössék meg a politikai kezét. Vitatom ezt. A jogállam azért minőségi, jóhiszemű együttműködést feltételező kategória, mert valódi korlát és mérce mindenféle (társadalmi-gazdasági-politikai) cselekvés számára. Ez nem hibája, hanem a lényege, mert demokráciában mindenki hatalma részleges, időleges, ellenőrzött és korlátos. Kötött koordináta-rendszer, melyből kitörni szent cél okán is tilos. Sehol sem beteljesült állapot a jogállam, hanem program is: így a cél+irány sem tetszőleges. Magyarország: komország megint.

Ellentétel?! Minőségbiztosítás. Lehetne R. Reagan módjára vagy ősi skandináv mód szerint. R. Reagan-nél: nem ír alá, míg függetlenek nem bizonyítják, hogy miből származnék több baj. Skandináv megoldás, anno: a frissen elkészült ágyú csövére ráültették annak készítőjét a legelső lövés alkalmával. Legyen övé a kockázat a silány munkáért, mivel akkoriban gyakori volt, hogy mindjárt az elején szétrobbant az új fegyver. Hány Ülő Bika akadna itthon?

Jogállamiság, apróban

Az **Alkotmánybíróság** (AB), mint legfőbb (?) alapjogőr: részben önhibáján kívül leértékelődött, elszürkült, politikailag túl-konzolidálódott. Nem volt mindig így. 20 éves, *nívós gyakorlatában* a testület a jogállamiság főbb összetevőit, válfajait így munkálta ki: Jogállam egyenlő jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, hatalommegosztás, az eljárási garanciák védelme, a formális jogállam és az igazságosság kapcsolatrendje, az alkotmányos büntetőjog mibenléte, a felek eljárási pozíciójának korrekt megállapítása, s benne pl. a fegyverek egyenlőségének elve, a közigazgatási határozatok bírósági kontrollja, a közigazgatás törvény alá rendelése, az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége, a közhatalmi szervek demokratikus legitimitása, a közjogi érvénytelenség megállapíthatósága, a minősített (2/3-os) többség megkövetelése, az alapjogi kétharmad vizsgálata, az ígérvények sorsa, a bizalomvédelem, a szerzett jogok védelme, a várományok sorsa, a visszamenőleges, negatív jog tilalma, az időmúlás jelentősége, az átmenethez kellő idő szükséglete, s az ún. alkotmányos idő lehető kímélete. 21 tétel! Laikus vélekedés szerint ez sok, szűkítés kell. Ellenkezőleg: tágul a horizont, új területek, védendő értékek, s kerülendő jogi csapdák jelentkezhetnek. 3 példa: a) a kollektív, ill. a III., sőt a további generációs jogokkal ki fog bővülni az oltalmak zónája. b) már *ma is jogállami követelmény volna, lehetne a kollektív büntetés (pl. a megtizedelés) tilalma.* c) meg kell határozni az alkotmány(osság) belső összetevőinek egymáshoz mért súlyát, „hierarchiáját”, a fundamentumok és a részlet-normák vetélkedésének feloldását: a tartalmi, akár örökörvényű alkotmányosság normatív alapelveit, köbe vésett normáit.

Szemezgezzünk!

Jogbiztonság vs. tények: a jogalkotói joggal való visszaélések, a hatályba sem lépett törvények átszabása, a végrehajtási normák késedelme, egyéni indítványra, egyeztetés nélküli sumák törvényalkotás. Kiszámíthatóság vs. tények: magántulajdonú vállalkozások *közterheinek ötletszerű, évközi súlyosítása, tollvonással jövő megszorítások, banki etc. elvonások* megállapodás-ellenes, évközi bevezetése. Kiszámíthatóság helyén egy csöpp beszámíthatóság kéne?! Normavilágosság vs. tények: politikai (pl. nyugdíjvédelem), törvények lózungot jelölő és érő fogalmak „törvényesítése”: értelmező normák hiánya, kuszasága, ellentmondásos jellege, egyezményes tartalmú köznapi kifejezés 5-6 féle jogi definiálása. Hatalom-megosztás vs. tények: de jure immár az Alaptörvény normája is ez, ellenben de facto tény annak megbundázása, kiüresítése. Alkotmányjogi minimum: a népfelség minden hatalom kezdete és vége, mindenki hatalmát kontrollálni kell az önkény megelőzésére. Nem a kormányé! Visszamenőleges, negatív jogalkotás tilalma vs. tények: 98 %-os különadó az előző hatalom kedvezményezettjeire, nyugdíj-megvonás. Alkotmányos, ill. kellő, átmeneti idő vs. tények: bírói kényszernyugdíj, szerencsejáték-tarvágás. Alkotmányos szervek jóhiszemű együttműködési kötelezettsége vs. tények: nem mindegy, hogy az előadás prezentációját osztjuk-e meg, vagy az országot. Alkotmányjogi idő: tud valaki olyan példát mondani, melynél nem csak a közlöny elolvasásához, de a jog- és életviszonyok átalakításához is megadatott a kellő idő? Ellenpélda számos akad.

Minőségi zsinórmérték

Uniós alapértékek, alapszerződés 2. cikke: Az unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok - ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait - tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában. Minden szó világos? Veszi ezeket itthon komolyan mindenki!? Az Unió Alapjogi Chartája preambulumának kivonata: Szellemi és erkölcsi öröksége tudatában az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és egyetemes értékein alapul, a demokrácia és a jogállamiság elveire támaszkodik. Tevékenységei középpontjába az egyént állítja, létrehozva az uniós polgárság intézményét és megteremtve a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget. ..Az Unió... **biztosítja a személyek, a szolgáltatások, az áruk és a tőke szabad mozgását, valamint a letelepedés szabadságát.** Ennek érdekében a társadalmi változások, a társadalmi haladás, valamint a tudományos és technológiai fejlődés fényében szükséges az alapvető jogok megerősítése e jogoknak egy chartában való kinyilvánítása útján. **Külföldről - a tisztánlátás, s a kijavítás előmozdításán túl - nem jön varázsütésre honi megoldás. Olyan jogállamunk lesz, mint amelyet megengedhetünk magunknak, vagy olyan, amelyet eltűrünk, meg is érdemelünk.**

5 lépcső

A demokratikus jogállamiság része két alkotmányos közhely: 1) Az alkotmány(jog) nem pusztán X számú „becikkelyezett” §, hanem demokratikusan megállapított, tiszteletben tartott, értéként tisztelt szokás, hagyomány, politikai, elvi-morális norma, együttműködési protokoll és gyakorlat, úriemberek megállapodása is, mely DEMOKRATIKUS POLITIKAI VÁLTÓGAZDASÁG terén éppúgy áthághatatlanul „szent”, mint a szankcionálható, tételes regula. Előbbiek felrúgása, kiiktatása nem langyos és ambivalens, beletörődős reagálást igényel(ne). 2) Alkotmányos intézményt, szabályt, szervezetet, működést megváltoztathat négy évre választott parlament. A demokratikus, alkotmányos, jogállami és európai berendezkedés a túlnyomó többség számára is tabu. Nem válhat a de jure de facto módon az alkotmányos rend torzójává, hamis paródiájává. Noha „fizikailag” lehet, közjogilag nem korrekt, nem szabad a hatalom-megosztás rendszerét taccsra vágni, azok független tényezőit felvizezni, pártbefolyás alá gyúrni. Itthon a demokratikus összjáték tört meg 2010-ben, sőt rárakódott pártszolgálatosok független állami posztra vezényleésével. Ez a rákfene, a többi nem ok, hanem okozat. Kidumálással leplezni próbált, mégis céljában és eredményében önérdekű közhatalmi és jogpolitika szab(ott meg) mindent. Egyirányú „felhalmozás” jött élből és tarol(t), 5 lépésben. 1) Átszervezik, átnevezik X alkotmányos intézményt. Gyakorlatilag mindet. 2) Stratégiai csúcspozíciót hoznak létre benne, zömmel egy személyre kialakítva. 3) 9-12 éves mandátummal betonozzák be, teszik szinte leválthatatlanná a már előre kiszemeltet. 4) Ájtatos képpel beleültetnek egy vagy több bizalmast (nicknevük: orbaniták), majd már együtt színlelik a poszt függetlenségét. /Kivételt talán két fő képez./ 5) Ellehetetlenítik, elkedvetlenítik, szinte kalodába zárják az utánuk jövőket. Ekként a kormányfőnél semmilyen olyan ajánlás, változás-igény nem tárgyalási alap, mely az 5 lépcső lényegét és összefüggését érintené. Tilos volna a célt az eszközzel felcserélni, összekeverni.

A 2/3-ad

A 2/3-ad sikertelen, számszaki, formális, elégtelen, közjogi csapda Kivonat az AB mindenkre kötelező értelmezéséből: *az Alkotmány kétharmados többséget alapvetően két nagy törvényhozási területen kíván meg, egyrészt egyes alkotmányos szervek (intézmények) szervezetére és/vagy működésére vonatkozóan, másrészt egyes alapjogokat érintően. A minősített többség alapproblémája... szorosan összefügg a jogállamisággal... Egyik oldalon áll magában a kétharmadosságban rejlő jogállami garancia: az az igény, hogy az alkotmányossági szempontból „érzékeny”, „kiemelt” területeken széles körű politikai konszenzuson nyugvó szabályozás jöjjön létre. A „...minősített többség nem egyszerűen a törvényalkotási eljárás formai előírása, hanem olyan alkotmányos garancia, amelynek lényeges tartalma az országgyűlési képviselők közötti széles körű egyetértés.” [1/1999. (II. 24.) AB határozat, ABH 1999, 25.]... Mindez az alkotmányos berendezkedés alapjainak megőrzésétől elválaszthatatlan.* A kétharmadban rejlő jogállami biztosítékkal szemben a másik oldalon szintén jogállami „érték” áll: „a kormányzás stabilitása”, *a „szilárd és hatékony kormányzás” igénye, „a parlamentáris rendszer működőképességének fenntartása”, „az Országgyűlés döntéshozatali képességének megőrzése”*. Ezek a jogállamiság alapján szintén érvényesülést kívánó követelmények. [Lásd pl.: 3/1991. (II. 7.) AB határozat, ABH 1991, 15., 17., vagy 31/2001. (VII. 11.) AB határozat, ABH 2001, 258., 263.] A két oldal, azaz *a minősített többségben rejlő jogállami garancia, és a hatékony kormányzás jogállami igénye nem egyszer konfliktusba kerülhet egymással, s az Alkotmánybíróságnak esetenként kell eldönteni, hogy az adott ügyben melyik engedhet a másik érvényesülése érdekében.*

Alapvető, ill. alapjogi kérdések

Valaminek a jelentőségét – mint az autóban a fékekét – akkor vesszük észre, ha veszni látjuk, illetve ha rosszul működik. Így van ez az alapjogainkkal, köztük aktuálisan az alkotmányos tulajdon-védelemmel vagy a vállalkozás szabadságával is. Ha az alkotmányos államot az emberi testtel jelenítjük meg, akkor abban az **alapjogok alkotják a váz-rendszert. Bal fül, jobb kar, kettős lúdtalp nélkül lehet élni: gerinc nélkül képtelenség.**

Alkotmányos, s benne alapjogi értékrend nélkül nincs szabad társadalom. Emberi jogok híján nincs demokratikus jogállam. A jogállam alapvető szabadságai nélkül vagy anarchia vagy diktatúra vagy *állami paternalizmus* következnek. Alapjogi axióma, hogy a politikai állam nem tudhatja jobban a polgáránál: mi jó az egyénnek. Nem boldogíthatja őt akarata ellenében. Nem veheti át, nem teheti zárójelbe az egyén jogát, döntését, felelősségét (lásd: magánnyugdíj-pénztári jelenlét pro és kontra). 200 éve **három eszme** mozdította elő az emberiség haladását: *szabadság, egyenlőség, testvériség*. Nem tudjuk, **mi lesz a XXI. század hasonló triász**a. Szerintem talán ezek: 1) *régiókon átívelő biztonság*, 2) *emberi jogok: főként a méltóság és a közösségek joga*, 3) *esély-kiegyenlítő szolidaritás*. Demokráciában **az autonóm adófizető és választópolgár, a népszuverenitás alapegysége íté**: vagy bizalmat szavaz vagy levált. Ő a gazda, egyben a terhek hordozója. Átala és érte van minden, felette nem áll senki: csak a törvény. E **polgárnak minden szabad, ami nem tilos**. Ellentételül az állami **közhatalomnak csak az szabad, amire felhatalmazták**. A szabad választás nem arra garancia, hogy pár évre csúcsfejek kezébe kerül az ország, hanem arra, hogy **a nép kivételével mindenki békésen leváltható**. Valódi ennek az esélye, anélkül, hogy a rendszer veszítené el a lényegét. Ez a polgár immár alanya: nem csupán tárgya, sem elszenvedője a jognak. Szinte **minden más emberjogi tétel** ennek a leágazása.

Osztályozás

A diktatúra államfilozófiai lényege ellenében születtek a szabadságot valamelyest kiteljesítő intézkedések. Azokat a hatalom akár vissza is vehetné. **Döntő eltérés, hogy a jogot az állam biztosítja, avagy eleve létezőnek tekinti, ezért csupán elismeri.** Alkotmányos *rendszer*változás: vannak a polgárnak senki által el nem vitatható jogai, szabadságai, amelyeket a közhatalomnak tűrnie, szolgálnia kell. Alapvető jogaink nem egyformák. Azokat a tudományos osztályozás generációkba sorolja. Minimum három, egyesek szerint ennél is több csoport képződött. Leegyszerűsítve az I. generációs alapjogok a (klasszikus, politikai) szabadságjogok. Modelljük az egyesülési, a gyülekezési, a sajtó- vagy a vallásszabadság. Ezek tekintetében a helyes, elvárt állami magatartás a tolerancia. /Ezek eredete filozófiai értékválasztás dolga: származhattak Istentől, a természettől, ősi társadalmi szerződésből./ Ami a fő: nem a hatalom adta engedelményül, hanem már az előtt is megvolt mindez, mielőtt az „ügyeletes” hatalom színre lépett. Eredendően **a nép ad jogot a vezérének, nem fordítva.** Annál biztonságosabb, teljesebb e jogok érvényre jutása, minél távolabb tartja magát tőlük a hatalom. Utóbbi dolga ezek esetében nem a visszább nyesegetés, hanem a joggyakorlás infrastruktúrájának, ösztönzőinek, jogi és más feltételeinek, jogvédő mechanizmusainak a megteremtése, továbbá a jogok között képződő konfliktusok rendezése. Nem tilos ezek törvényi szabályozása (alacsonyabb szintű megregulázása azonban igen), de két alapvető korlát van. 1) Alapjog *lényeges tartalmát még törvény sem korlátozhatja.* 2) Ha pedig mégis, elkerülhetetlenül szükség van a törvényi szabályozásra, akkor is az kötött: minimum a szükségesség-arányosság-alkalmasság együttes követelményét, az egyik ún. alapjogi tesztet még a parlamentnek is be kell tartania. Légies *közérdek* hivatkozás főszabályként nem elég alapjog korlátozásához.

Jog-generációk

A II. generációs jogok (úgy is mondják, a humanitárius, avagy tréfásan: az „okkult” jogok, azaz oktatási, kulturális és egyéb, a munkával, a szociális biztonsággal, az egészséggel, avagy a sporttal stb. összefüggő jogok). Anatole France híres mondatával szemléltethetők: gazdagnak-szegénynek egyaránt tilos vagy szabad a híd alatt aludni. De ez az egyiknek passzió, a másiknak létforma. E jog-csoportnál már nem elég a passzív állami szerep, hanem aktív cselekvés szükséges e jogok tényleges valóságához. /Ezen jogok – társadalmi szükségletek – teljesítése adja azt a fő forrás-indokot, amiért az állam adóinkat beszedi./ A II. generációs jogok nem csupán a jóléti államok vonzó eszméi, múltó tényei vagy csökkenő ígérvényei. Szükségképpen van, kell hogy legyen Európa-szerte egy alsó szint, mely alá ember nem kerülhet: ellátatlanul nem maradhat. **Felfelé nyitott a szisztéma,** már csak a piacgazdaságból eredő vagyoni különbségek folytán is. Minden állam (újra)elosztó, ellátást nyújtó aktivitásának határt szab az, amit közfinanszírozásra a gazdaság megtermel, amit az ország megengedhet magának. Ebben **a jogegyenlőség számon kérhető, az esély-egyenlőség viszont nem szavatolható, legfeljebb ösztönözhető,** sőt a társadalmi béke érdekében támogatandó. E jogcsoporton belül **három zóna** különböztethető meg. Van **alanyi jog, intézmény-védelmi (benne pl. objektív életvédelmi) állami kötelezettség, és államcél.** Nem helyes keverni a bíróság előtt érvényesíthető *alanyi jogot* (körük az AT-vel szűkült), az *állami kötelezettséggel* (ez adja a főmenüt, az alapellátástól a tömegközlekedésig) és az *államcélal* (amit hevült politikusok ígérek a kampányban, pl. a fiatalok valamikori joga az első lakáshoz). E három kategória együttesen foglalja keretbe az emberi életminőség alapjogait, egyben jellemzi azok működési rendjét. Mindez nem örökérvényű tízparancsolat. Plusz-mínusz elmozdulás, bővítés vagy megszorítás, kormányonként változó szociálpolitika jöhet. Csak az nem mindegy, hogy most, illetve bármiféle reformot számításba véve akármikor mi **szerezett jog,** mi labilis **váromány** és mi adható-elvonható **kedvezmény.** Fontos az idő-tényező is: az ország alapjogi katalógusa nem pár éves, hanem évszázados horizonttal dolgozik. Benne A,B,C jog részben már egy elért szint, részben sosem 100 %-ig lezárt valóság.

A vállalkozás sajátos alapjoga

A III. generációs jogok értelme: globális jellegűek, s nem csupán egy vagy több, de kevés számú embert érintenek, hanem pl. általuk biztosítható az emberi faj egészségének fennmaradása. Jellegük és méretük folytán egyetlen állam erőfeszítése nem elegendő érvényesüléséhez. E jog megsértése nem mindig, nem azonnal, sem közvetlenül érzékelhető, ami azzal jár, hogy nem mindig van azonnali orvoslási kényszer, ez pedig a kivárásnak, a nem-tevésnek kedvez. Határokon átnyúló iskolapélda: az egészséges környezethez való jog, melyről az Alkotmánybíróság rögzítette: az állam a természetvédelem jogszabályokkal biztosított szintjét nem csökkentheti, kivéve, ha ez más alapjog vagy alkotmányos érték érvényesítéséhez elkerülhetetlen. A védelmi szint csökkentésének mértéke az elérni kívánt célhoz képest ekkor sem lehet aránytalan.

A fenti kategorizálás a **vállalkozás alapjogát**, és annak környezeti determinánsait is érinti, valamelyest jellemzi. Található a kapott címbeli vágyak és lehetőségek megfogalmazása. *Nem az a dolga a modern államnak, hogy önkezével, paternalista kegyként nyújtsa át X,Y,Z részére a „biztosított” jogát. Arra szól az állam „mandátuma”, hogy teremtsen, tartson és tartasson fenn olyan viszonyokat, jogi, strukturális, intézményi, makro és mikro-gazdasági feltételeket és körülményeket, amelyek ösztönzik és szavatolják a jogalanyok ebbéli kockázat-vállalását, önálló felelős döntését, jogi és más eszközökkel előmozdítják előre jutásukat. Itt a szereposztás egyben felelősségi kompetencia-rendezést is jelöl, és kifejez egy közjogi elvet: mindenki hatóköre odáig, ill. odáig már nem is terjed, ahol egy másik fél, alany hasonló joga, esélye, aktivitása kezdődne.* Ha volna a honi alkotmányban sajátos passzus, az is csak tartós államcél lehetne: ti. **jog a boldoguláshoz, de nem magához a boldogsághoz**. Ebben a miliőben és megközelítésben érdemes bemutatni a vállalkozás alapjogát, s annak AB-értelmezését.

A körmönfont AB

A vállalkozás joga azt jelenti, hogy bárkinek Alkotmány biztosította joga a vállalkozás, azaz üzleti tevékenység kifejtése... A vállalkozás joga ugyanis a fentiek értelmében egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, más szóval a vállalkozóvá válás lehetőségének - esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott - biztosítását jelenti. A vállalkozás joga tehát nem abszolutizálható, és nem korlátozhatatlan: senkinek sincs alanyi joga meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási-jogi formában való gyakorlásához. A vállalkozás joga annyit jelent - de annyit alkotmányos követelményként feltétlenül -, hogy az állam ne akadályozza meg, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást.

Ez a 89-es elvi, alapjogi rendezés átment a gyakorlatban, és helyt kapott az AT-ben is. Nem így a piacgazdaság alkotmányos tételezése, államcél jellegű igénye, kritériuma. Nemrég, habár az AT kiiktatta a 2012.01.01. előtt hozott AB-határozatok hatályát, hivatkozási alapként való figyelembe vételét, ezt, mint közjogi fogalmat kénytelen-kelletlen módon az AB mégis csak visszacsempészte. „Jóllehet az előző Alkotmány korábban deklarálta, hogy Magyarország piacgazdaság (a tervgazdaság elvetéseként), az Alaptörvény a gazdasági rendszerről nem tartalmaz hasonló döntést. Ugyanakkor az Alapvetés szabályai között [M) cikk] szerepel, hogy hazánkban a vállalkozás szabad, és az állam biztosítja a verseny feltételeit, továbbá mindenkinek joga van a tulajdonhoz [XIII. cikk (1) bekezdés]. **A vállalkozás szabadsága, a tisztességes gazdasági verseny feltételeinek biztosítása, továbbá a tulajdon alapvető jogként való szabályozása – a piacgazdaság deklarálása nélkül is – azt jelenti, hogy Magyarország gazdasága piacgazdaság.** Az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy bár az Alaptörvény – szemben a korábbi Alkotmánnyal – nem nevesíti külön a piacgazdaság követelményét, az alkotmánybírósági gyakorlat alapján annak két létfontosságú elemét, a vállalkozás és a verseny szabadságát azonban tartalmazza. Kifejtette továbbá: „A piacgazdaság, és így az Alaptörvény M) cikke által védett vállalkozás és verseny szabadsága működésének elengedhetetlen feltétele a szerződési szabadság, amely ennek következtében szintén élvezzi az Alaptörvény védelmét. Ezt támasztják alá a szerződési szabadságnak a Ptk.-ban foglalt garanciális szabályai is.” A jelen ügyben az Alkotmánybíróság nem látott okot arra, hogy ettől az értelmezéstől eltérjen. L: 8/2014. (III. 20.) Ab-határozat!

22-es csapdája, Vörösmarty, luzitán jog

A pártpolitika önző erőlködése, hatalmi dervistánca és arroganciája csúcsosodott ki az ilyenfajta alkotmányozásban is. /Lásd még: rátarti generális morálja, smafu a tisztesség egy jó alkalomhoz képest./ Ma legfeljebb prognosztizálható: a NER bukásával menni fog annak AT-je is. Súlyom ex-államfő a könyvtárba invitálta az alkotmányjog híveit. Íme, egy klasszikus, igazi mű(remek) J. Heller könyvének a kulcsa, fő tétele (63. oldal): *„Csak egy csapda volt, és ez a 22-es csapdája volt, amely leszögezte, hogy bárki, aki közvetlen és valóságos (lásd: honi véleményszabadság amerikai mércéje: clear and present danger) veszélyben saját biztonságára gondol, az a döntésre képes elme természetes működéséről tesz tanúbizonyságot. Orr örült, tehát le kell szerelni. Csak annyit kell tennie, hogy kéri leszerelését, de ha kéri a leszerelését, akkor már nem lehet örült, és további bevetésekre küldhető. Orr lehet örült, ha további bevetésekre megy, és lehet egészséges, ha nem megy. Ha egészséges, akkor viszont mennie kell. Ha megy, akkor örült, és nem kell mennie: de ha nem akar menni, akkor egészséges, és mennie kell. Yossariant mélységesen megrendítette a 22-es zárótételének abszolút egyszerűsége, és tisztelettel fütytyentett. Ez ám a csapda, ez a 22-es!”*

Vörösmarty a Gondolatok a könyvtárban c. versében írja: *„És itt a törvény - véres lázadók Hamis bírák és zsarnokok mezéből Fehérre mosdott könyvnek lapjain.”*

Némi távlati bizakodást élesztgetve, a jogfejlődést kutatva idézném a portugál alkotmány 21. cikkét: *Ellenálláshoz való jog „Mindenkinek joga van megtagadni bármilyen rendelkezés végrehajtását, mely veszélyezteti jogait, szabadságait és biztosítékait, valamint ellenszegülni bármilyen agresszióknak abban az esetben, ha a közhatalomhoz való fordulás nem lehetséges.”*

A buszon, mentében

Mondj egy ötletet, csinálok belőle törvényt...

Két alaptörvényi normatív, azaz kötelező abszurditás:

R) cikk

- (1) Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.
- (2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenre kötelezőek.
- (3) **Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.**

Megjegyzés: eredetileg ilyen tartalmú R. cikk, ill. ilyen bekezdés nem létezett. Ez így már nem államcél és fejlődési (?) irány, hanem betartandó, igazodást megkövetelő norma!

28. cikk

A bíróságok a jogalkalmazás során a **jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.**

Megjegyzés: önkényes, önérdékű, primitíven önfelmentő jogpolitika, mely meggátolhatja, hogy a gazdaságos cél elve mentén az állammal szemben pert lehessen nyerni. Mint a homokozóban: melyik gyerek mondta előbb vagy erősebben, hogy nem ér a nevem?! Nagyfokú félelem, szorongás, beismert versenyképtelenség van benne.

Erős állam: többség és kisebbség

**A hazugság nem lesz igazság,
a rossz nem lesz helyes,
és a gonosz sem lesz jó csak azért,
mert a többség elfogadja.**

Arányok, irányok

KORMÁNY

INFORMÁCIÓ

MAGYARORSZÁG

JOBBAN TELJESÍT*

*** Ami a lakosság leggazdagabb 10%-át illeti. Az ország 90%-ának jövedelme viszont csökkent 2009-hez képest. Minél szegényebb valaki, annál nagyobb arányban.**

www.pacsirtaradio.hu

(forrás: Eurostat)

Pikírt, nem dakota, sajna igaz

**„A legjobb érv
a demokrácia ellen
egy ötperces beszélgetés
egy átlagos szavazóval.”**

Sir Winston Churchill

http://hu.wikiquote.org/wiki/Sir_Winston_Churchill

Zöldmezős fejlesztés

Folytatjuk

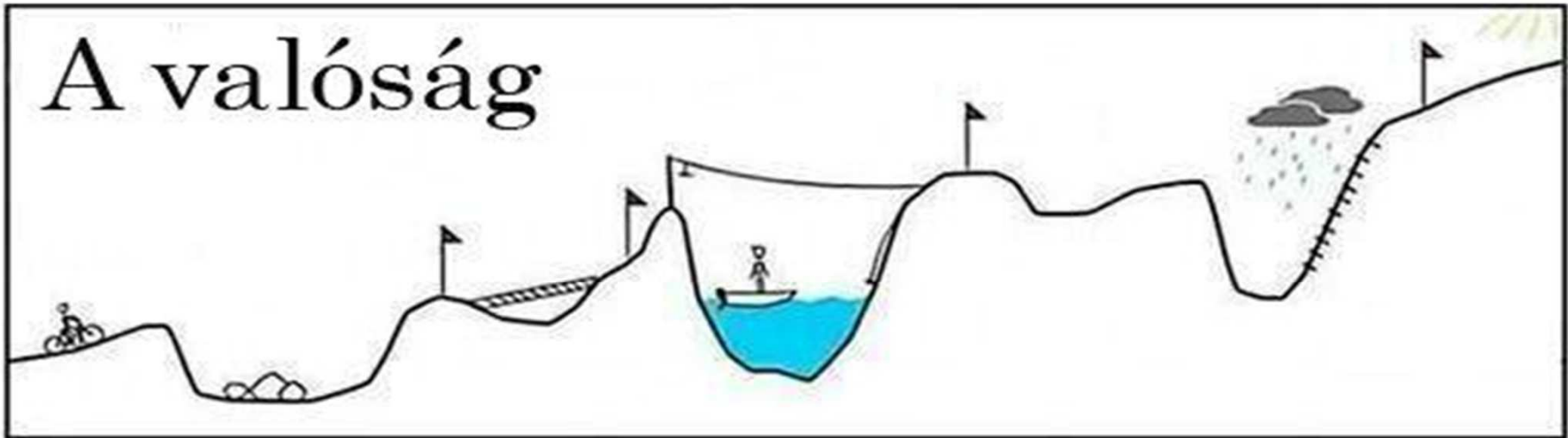

Kiszámíthatóság, beszámíthatóság

A terved

A valóság

Akácos út... ha végig megyek rajta én

“Nem osztjuk azt a véleményt, ami a balliberális oldalon megfogalmazódik, hogy Észak-Amerikából behurcolt özönnövény lenne az akác.”

Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter

"Az Észak-Amerikából származó idegenhonos akác természetvédelmi és ökológiai szempontból nagy kockázatokat mutató inváziós fafaj. Teljes kiirtása azonban az országból gazdasági haszna miatt nem kívánatos és gyakorlatban nem is lehetséges."

Az MTA Ökológiai Kutatóközpontja

Egyféle bakancslista

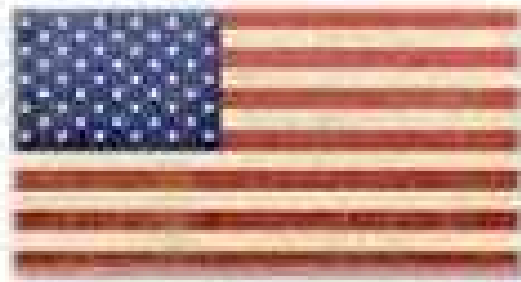
AMI A GYŐZELMI JELENTÉSEKBŐL KIMARADT. EZT OLVASSA VÉGIG, AZTÁN LEGYEN HÁLÁS:

adójóváírás megszüntetése+béren kívüli juttatás drasztikus csökkentése+cafeteria megadóztatása+munkavállalói járulékok emelése+32 ezer fő elbocsátása a közszférából+a foglalkoztatottak számának növelése utáni adókedvezmények megszüntetése+cégautóadó emelése+egyszerűsített vállalkozói adó 30%-ról 37%-ra emelése+kötelező kamarai tagság 5000 Ft éves tagdíjjal+ÁFA-emelés 25%-ról 27%-ra+illetékemelések + az ingatlanadó de facto bevezetése (kommunális adó)+az ebek és lovak kötelező chippezése+a „chipsadó” bevezetése+a „chipsadó” emelése, majd kiterjesztése (pl. a gyümölcsízre 500 Ft/kg)+szeszesital jövedékiadó-emelése+dohányárak jövedékiadó emelése+környezetvédelmi termékdíj bevezetése, majd emelése+üzemanyagok jövedéki adójának emelése+bioetanol jövedéki adójának 75%-os emelése+autógáz jövedéki adójának 100%-os emelése+az autópálya-használat minimumának négy napról tíz napra történő emelése – áremeléssel+baleseti adó bevezetése+táppénz lecsökkentése (kórház 60-ról 50%, táppénz 70-ről 60%)+30 napi táppénz után időarányos szabadság csökkentése+rokkantak ellátásának csökkentése, ill. megvonása+szociális öntemetés bevezetése+szociális hozzájárulási adó bevezetése+elektronikus útdíj bevezetése (sok fuvarozó számára az útdíj a többszörösére emelkedett)+közmuvezeték-adó+a magánszemélyek kommunális adójának emelése+bírósági illetékek emelése+„csekkadó” (tranzakciós adó megduplázása)+betéti kamatok után 6%-os „egészségügyi” hozzájárulás bevezetése+telekommunikációs adó+„cégszűrés”- adó+pénztárgépek kötelező cseréje+nyugdíjas kedvezmény részleges megvonása a távolsági buszokon és gyorsvonatokon+közmunkások nettó 61.000 forintos fizetésének 49.000-re csökkentése+munkanélküli-segély időtartamának 270-ről 90 napra csökkentése+szociális segély összegének 21%-os csökkentése+egyetemi és főiskolai támogatások drasztikus csökkentése+a Munka Törvénykönyvének átírása a munkavállalók számára hátrányos feltételekkel+pedagógusok munkaidejének de facto meghosszabbítása+tandíj de facto bevezetése+asztmás gyerekek emelt összegű családi pótlékának megvonása+mozgássérültek közlekedési támogatásának visszavágása+egészségügyi járulék emelése

Éljen a rezsim!

www.pacsirtaradio.hu

Aranyigazság

When the people fear the government,
there is tyranny; when the government
fears the people, there is liberty.

THOMAS JEFFERSON

Az állami-

vagy magánszektorban?

Arra gondoltam,
hogy a szervezett
bűnözésben dolgozom,
ha felnövök.

Rekonstrukcióóóóóó

**FIAM, EZEBŐL KELLENE EGY
DISZNÓT ÖSSZERAKNI.**

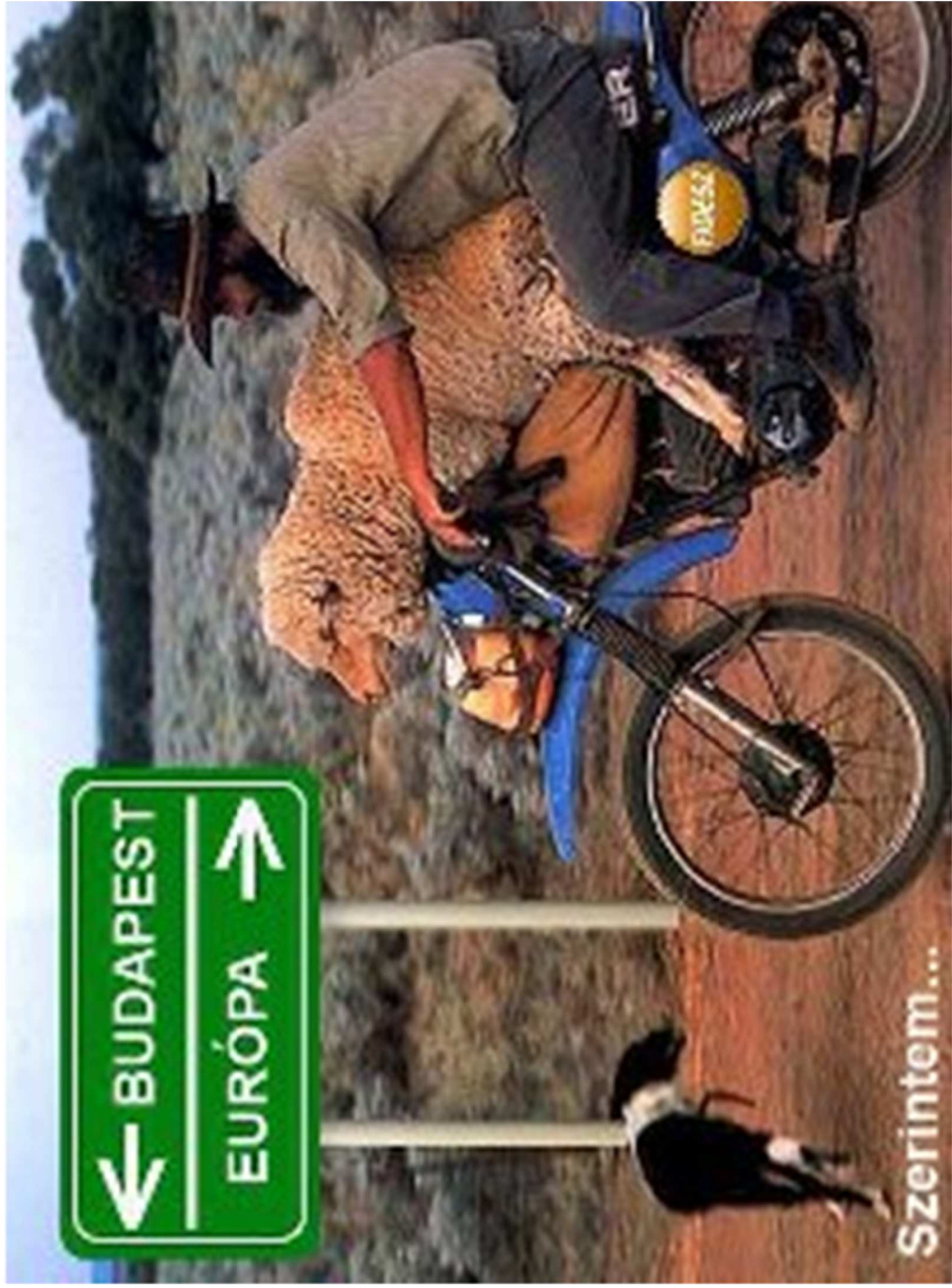
Sólyom László 2013.06.02. Ökopolisz Alapítvány konferenciája: "...minden kifogásolt szabályra van külföldi példa. Ennek pont annyi értelme van, mint ha azt mondanánk, hogy az állatorvosi ló a boncasztalon tulajdonképpen egészséges, hiszen külön-külön minden betegsége előfordul más, még élő lovakban. Más. Érvelnek azzal, hogy ezek mindegyike megtalálható a nyugati országok valamelyikében. A sósav (HCl) összetevőinek mindegyike is megtalálható olyan ártalmatlan elemekben, mint a konyhasó (NaCl) és a víz (H₂O), mégis az egész így együttvéve öl.

← BUDAPEST

EURÓPA →

Szerintem...

Alázat

“Az a baj a világgal, hogy a hülyék mindenben holtbiztosak, az okosak meg tele vannak kételyekkel.”

Bertrand Russell

